

IZVEŠTAJ O KVALIFIKOVANOSTI KANDIDATA I PODOBNOSTI PREDLOŽENE TEME DOKTORSKE DISERTACIJE

Doktorand: **Miloš Kovačević**

Predložena tema: **Lična autonomija i političko odlučivanje**

Mentor: **prof. dr Ivan Mladenović**

Kandidat Miloš Kovačević podneo je Odeljenju za filozofiju predlog prijave doktorske disertacije pod naslovom *Lična autonomija i političko odlučivanje*. Komisija o predloženoj prijavi teme doktorske disertacije podnosi sledeći izveštaj:

Osnovni podaci o kandidatu:

Miloš Kovačević rođen je 18. septembra 1992. godine u Novom Sadu. Osnovne studije upisao je 2011. godine na Odeljenju za filozofiju Filozofskog fakulteta u Beogradu, a završio ih je 2015. godine sa prosečnom ocenom 9,12. Master studije filozofije koje je upisao 2015. godine, završio je 2016. godine sa prosečnom ocenom 10,00. Doktorske studije na Odeljenju za filozofiju upisao je 2017. godine. Kao student doktorskih studija angažovan je u izvođenju vežbi na predmetima Uvod u probleme politike i Savremene teorije pravde.

Predmet istraživanja i sadržaj izlaganja

Predmet istraživanja

Osnovni predmet istraživanja u doktorskoj disertaciji Miloša Kovačevića biće ispitivanje lične autonomije u kontekstu političkog odlučivanja. Ovoj temi kandidat će pristupiti tako što će najpre analizirati suštinske karakteristike lične autonomije, a potom ta istraživanja dovesti u vezu sa različitim načinima političkog odlučivanja u okviru demokratskog društva. Upravo zbog toga, pored pitanja koji su to modeli političkog odlučivanja u demokratiji, Kovačević će kao ključno

pitanje razmotriti i koji od tih modela u najvećoj meri doprinose ličnoj autonomiji učesnika u procesu odlučivanja. U tom pogledu posebno se razmatraju modeli koji se zasnivaju na glasanju i na javnoj deliberaciji. S obzirom na stav da model odlučivanja koji uključuje javnu raspravu u većoj meri doprinosi ličnoj autonomiji, posebno se ispituje značaj deliberativne demokratije. Model demokratskog odlučivanja koji se zasniva na javnoj deliberaciji u tom pogledu upoređuje se sa modelom glasanja kakav je razvijen u teoriji društvenog izbora, ali i drugim savremenim teorijama demokratije.

Sadržaj izlaganja

Doktorska disertacija Miloša Kovačevića sastojala bi se od uvoda, pet poglavlja i zaključka. Svako poglavlje podeljeno je na nekoliko odeljaka.

U uvodnom delu rada definišu se osnovni pojmovi poput lične autonomije, delatnika, želja, preferencija. U tom delu se takođe pravi razlika između lične i moralne autonomije, i ističu razlozi zašto se ostaje u okvirima prve koncepcije. Ukazuje se na osnovne prepostavke od kojih se u istraživanju polazi a to su mogućnost autonomnog formiranja preferencija i da lična autonomija jeste nešto što je poželjno.

U prvom poglavlju naslovljenom „Hijerarhijska analiza lične autonomije“, kao polazište se uzimaju dominantna gledenja na ličnu autonomiju u okviru savremene anličke filozofije. Posebno će biti istražena razlika između želja prvog reda i želja drugog reda, kao i formiranje preferencija ili želja prvog reda u skladu sa preferencijama ili željama višeg reda, zbog čega se čitava koncepcija naziva hijerarhijskom. Takođe se ispituje proceduralni karakter ovakvog shvatanja lične autonomije. To znači da se ne prepostavljaju unapred bilo kakve vrednosti ili preferencije višeg reda koje služe kao osnova za formiranje i procenu preferencija prvog reda. Posebno se uzima u razmatranje Frankfurtova analiza slobode volje i koncepcija autonomije koja se odatle izvodi. Međutim, kroz razmatranje stanovišta Ronald Dvorkina ukazuje se da je za autonomno formiranje želja ili preferencija pored zadovoljenja uslova autentičnosti, odnosno da neko može prepoznati želju kao svoju, nužno takođe zadovoljenje uslova nezavisnosti, odnosno da taj proces identifikacije sa određenom željom osoba treba sama da izvrši bez spoljašnjih uticaja. Ipak, s obzirom da ljudi žive u društvenom okruženju ovaj uslov nezavisnosti ne može se shvatiti u apsolutnom smislu, što otvara pitanje demaracije između opravdanih i neopravdanih uticaja na formiranje preferencija. Pitanjima određenja nelegitimnih spoljašnjih uticaja i načina da uslov nezavisnosti bude zadovoljen, Kovačević se detaljnije bavi u kasnijim poglavljima disertacije.

U drugom poglavlju pod naslovom „Rasprave o hijerarhijskoj analizi lične autonomije“ kritički se preispituju dominantna gledišta u vezi sa ličnom autonomijom. U tom pogledu posebno se

istražuju stanovišta teoretičarki Mejers i Fridman koje su ukazale na neka ograničenja u vezi sa standardnim shvatanjem lične autonomije. Ukazuje se na to da standardne verzije propuštaju da uvide značaj samodefinisanja za autonomiju, odnosno mogućnost promene želja višeg reda. Ovo je važno jer je karakteristika standardnih verzija lične autonomije da se na želje višeg reda gleda kao na našto što je stabilno i s obzirom na to čini osnovu za procenu želja prvog reda. Takođe se ukazuje na isuviše racionalistički pristup hijerarhijeske analize lične autonomije s obzirom da proces može biti dvosmeran, odnosno da na formiranje želja višeg reda takođe mogu uticati želje prvog reda ali i emocije. Jedan odeljak ovog poglavlja posvećen je problemu nelegitimnih spoljašnjih uticaja s obzirom na mogućnost da racionalni kapaciteti za autonomno odlučivanje bivaju sve vreme očuvani, ali istorija formiranja preferencija višeg reda koje služe za merilo procene nije bila u skladu sa zahtevom nezavisnosti.

U sledećem, trećem poglavlju, „Kristmanova istorijska analiza lične autonomije“ zato se posebno istražuje značaj lične istorije delatnika za autonomiju. U tom pogledu posebno se ukazuje da standardna stanovišta propuštaju da uvide značaj lične istorije delatnika. Uvažavanje njenog značaja znači da je za ličnu autonomiju važno da delatnik može da sagleda svoju prošlost i put kojim je formirao svoje preferencije. Ovo poglavlje je posebno važno i kao prelaz ka daljim istraživanjima u doktorskoj disertaciji koja se odnose na mogućnost očuvanja lične autonomije u kontekstu demokratskog odlučivanja. Naime, za razliku od prethodno razmatranih teorija koje su se bavile ličnom autonomijom, Kristman posebno ističe značaj političkog konteksta koji može doprineti većem ili manjem stepenu lične autonomije. Kristman u tom pogledu ukazuje na značaj demokratije shvaćene po modelu javne deliberacije za autonomno formiranje preferencija. Pitanjem na koji način deliberativna demokratija može predstavljati dobru osnovu za ovakvo jedno shvatanje doktorand Miloš Kovačević se bavi u petom poglavlju.

Pre toga, u četvrtom poglavlju, „Mesto lične autonomije u normativnoj političkoj teoriji“, Kovačević razmatra neka klasična gledanja na autonomiju u političkom kontekstu, uzimajući u obzir Milovo shvatanje autonomije prilikom njegovog određenja slobode, ali i Berlinovu distinkciju između negativnog i pozitivnog shvatanja slobode. Nakon razmatranja ovog šireg konteksta određenja autonomije u političkom domenu, kandidat se bavi različitim modelima demokratskog odlučivanja i mogućnostima ovih modela da budu podsticajni za autonomno formiranje preferencija. U ovom poglavlju se ukazuje da ni model glasanja, sagledan iz perspektive teorije društvenog izbora, ali ni model širokog učešća građana, sagledan iz perspektive participativne demokratije, ne pružaju dovoljnu garanciju za autonomno formiranje preferencija. Zbog toga se u sledećem poglavlju posebno ispituje značaj modela javne deliberacije za ličnu autonomiju.

Peto poglavlje istražuje razloge zbog kojih procedura javne deliberacije u većoj meri od drugih procedura demokratskog odlučivanja može doprineti ličnoj autonomiji. U tom pogledu posebno se istražuje Koenova koncepcija deliberativne demokratije pošto ovaj autor argumentuje da se upravo tim putem može doći do autonomnog odlučivanja o političkim pitanjima. Kovačević razmatra pitanja u kojoj meri deliberativna demokratija može da umanji značaj adaptivnih i

akomodacionih preferencija. Međutim, iako kandidat i sam brani stanovište da se putem javne deliberacije može smanjiti uticaj ovakvih preferencija, on kritikuje Koenovo stanovište da ne uzima dovoljno u obzir mogućnost autonomnog formiranja preferencija višeg reda čemu proces javne rasprave takođe može u velikoj meri da doprinese. U zaključku se sumiraju rezultati istraživanja i posebno ukazuje na širi značaj autonomnog formiranja preferencija u vezi sa demokratskim odlučivanjem.

Osnovne hipoteze

U svojoj doktorskoj disertaciji Miloš Kovačević pošao bi od nekoliko hipoteza. Prvo, da su za određenje lične autonomije nužni kako uslov autentičnosti, tako i uslov nezavisnosti, ali i da je drugi uslov daleko značajniji za rešavanje problema nelegitimnih spoljašnjih uticaja. Druga hipoteza je da se na problem nelegitimnih spoljašnjih uticaja može odgovoriti na nivou kolektivnog izbora tako što bi procedura demokratskog odlučivanja podstakla autonomno formiranje preferencija. Treća osnovna hipoteza od koje kandidat polazi jeste da deliberativna demokratija predstavlja najbolji okvir za demokratsko odlučivanje koji može doprineti zaštiti lične autonomije građana. Dodatna hipoteza u tom pogledu je da sama procedura javne deliberacija mora da zadovolji određene normativne zanteve kako bi se redukovali nelegitimni spoljašnji uticaji.

Cilj istraživanja

Osnovni cilj istraživanja jeste da se odrede neke glavne karakteristike lične autonomije, a da se potom pokaže na koji način lična autonomija može biti zaštićena i unapređena u okviru demokratskog odlučivanja. Cilj je dakle da se ispitaju mogućnosti za autonomno odlučivanje građana u demokratskom društvu, ali i mogućnost umanjenja nelegitimnih uticaja (koji uključuju različite vrste manipulacije), na rezultate kolektivnog odlučivanja. S obzirom na to, važan cilj istraživanja Miloša Kovačevića jeste da se pokaže na koji način procedura demokratskog odlučivanja može da doprinesu zadovoljenju uslova nezavisnosti koji je karakterističan za ličnu autonomiju. U tom pogledu kandidat će nastojati da pokaže da model javne deliberacije, može u većoj meri da doprinese zadovoljenju tog uslova od modela glasanja na koji se uglavnom gleda kao na sabiranje datih preferencija bilo da su one autonomno ili neautonomno formirane.

Metode istraživanja

U svom istraživanju doktorand Miloš Kovačević osloniče se na metode koje su karakteristične za filozofska razmatranja. U tom pogledu on će se najpre osloniti na metodu pojmovne analize. Na osnovu te metode nastojaće da precizno odredi pojmove lične autonomije, moralne autonomije, delatnika, želja, demokratskog odlučivanja. Kovačević će takođe koristiti i interpretativni metod kako bi ukazao na širi filozofski okvir razmatranja o autonomiji u okviru Kantovog i Milovog učenja. On će u doktorskoj disertaciji kritički preispitati različita stanovišta u vezi sa ličnom autonomijom, ali i proceniti snagu argumenata koji su u okviru njih razvijeni i nastojati da stanovište za koje se zalaže takođe zastupa na argumentativan način. Metod misaonog eksperimenta biće korišćen u meri u kojoj je potrebno da se zamisle različiti scenariji pod kojim lična autonomija može biti narušena ili očuvana.

Očekivani rezultati i naučni doprinos

Razmatranja o deliberativnoj demokratiji nalaze se u središtu pažnje savremene filozofije politike. Istraživanje doktoranda Miloša Kovačevića može da doprinese tim diskusijama zato što iako one ističu značaj autonomnog formiranja preferencija, u njima se ne razmatraju filozofske osnove lične autonomije. Utoliko ovo istraživanje može pružiti doprinose kako na teorijskom planu, tako i na praktičnom planu zato što ispituje pod kojim institucionalnim prepostavkama je moguće očuvanje lične autonomije prilikom odlučivanja o političkim pitanjima. Glavni očekivani rezultati su da se ponudi filozofska analiza lične autonomije i da se pokaže na koji način prepostavke u vezi sa ličnom autonomijom mogu biti očuvane i unapređene u okviru demokratskog društva.

Zaključak

Uzimajući u obzir visok kvalitet priloženog obrazloženja predloga teme doktorske disertacije, kao i veoma uspešnu odbranu predloga teme, komisija predlaže da se kandidatu Milošu Kovačeviću odobri izrada doktorske disertacije na temu ***Lična autonomija i političko odlučivanje***.

Beograd, 09. 12. 2019.

Komisija:

Prof. dr Ljiljana Radenović

Doc. dr Eva Kamerer

**dr Irena Fiket, naučna saradnica,
Institut za filozofiju i društvenu teoriju**